

« συνέχεια από τη σελ. 7

Είναι ανάγκη να επιταχυνθούν δραστικά οι επενδύσεις

■ **ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ** της αβεβαιότητας στο ευρωπαϊκό και στο παγκόσμιο περιβάλλον, η ελληνική οικονομία διατηρεί την ανθεκτικότητά της. Ο ρυθμός ανάπτυξης παραμένει διπλάσιος από τον μέσο όρο της ευρωζώνης, ο πληθωρισμός υποχωρεί και το δημόσιο χρέος μειώνεται. Ωστόσο, δεν υπάρχουν περιθώρια εφησυχασμού. Έχουμε ακόμη αρκετό δρόμο μπροστά μας για να επιτύχουμε τη σύγκλιση με την υπόλοιπη Ευρώπη, αλλά και τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους μακροπρόθεσμα. Η Ελλάδα θα πρέπει να εδραιώσει στα επόμενα χρόνια υψηλό ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης, ενώ η ευρωπαϊκή οικονομία φαίνεται να επιβραδύνεται. Ο στόχος είναι απαιτητικός, όμως δεν έχουμε άλλη επιλογή. Στο επόμενο διάστημα, είναι ανάγκη να επιταχυνθούν δραστικά οι επενδύσεις, ώστε να διατηρηθεί η αναπτυξιακή δυναμική της οικονομίας, να ενισχυθούν οι παραγωγικές δυνατότητες χώρας και να αυξηθεί η προστιθέμενη αξία των εξα-

γωγών της. Χρειάζεται τώρα να εντείνουμε τις προσπάθειές μας για την αύξηση του μεριδίου της μεταποίησης και της βιομηχανίας στο ΑΕΠ, για την ενίσχυση της καινοτομίας, για την τεχνολογική και πράσινη μετάβαση των επιχειρήσεων, για την ποιοτική αναβάθμιση της τουριστικής μας βιομηχανίας, για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, για την ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων που θα βελτιώσουν τη λειτουργία του κράτους, της οικονομίας και των θεσμών. Μέχρι σήμερα έχουν γίνει σημαντικά βήματα σε αυτή την κατεύθυνση. Η μεγάλη πρόκληση για το 2025 είναι να τα μετατρέψουμε σε άλματα, ακόμα και αν οι άνεμοι πνέουν αντίθετα. Υπάρχει ακόμα ανοικτό ένα μεγάλο «παράθυρο» ευκαιρίας: να αξιοποιήσουμε τους διαθέσιμους ευρωπαϊκούς πόρους και την αναβαθμισμένη αξιοπιστία της χώρας, για να διασφαλίσουμε όρους ανθεκτικής ανάπτυξης και ευημερίας σε έναν κόσμο που αλλάζει.



© Γιώνης Μπρατάκος
Πρόεδρος ΕΒΕΑ

Η περιορισμένη αγοραστική δύναμη συντηρεί την ακρίβεια

■ **ΠΑΡΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ** των μακροοικονομικών μεγεθών και την αναβάθμιση της χώρας στη γεωπολιτική σκακιέρα τα τελευταία 5-6 χρόνια, το κύριο πρόβλημα της οικονομίας παραμένει άλυτο και δεν είναι άλλο από την περιορισμένη αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών η οποία συντηρεί την ακρίβεια. Η ακρίβεια που δεν έχει αντιμετωπιστεί ακόμα αποτελεσματικά είναι συνάρτηση τεσσάρων τουλάχιστον παραγόντων: των κατηλωμένων μισθών και συντάξεων σε επίπεδα χαμηλότερα του μέσου όρου της ευρωζώνης, των υψηλών έμμεσων και άμεσων φόρων, των αναταράξεων στην εφοδιαστική αλυσίδα, ως αποτέλεσμα των πρόσφατων διενέξεων-κρίσεων παγκοσμίως και -το σημαντικότερο- της παντελούς έλλειψης ελέγχων στην αγορά, που οδηγεί σε υπέρμετρη ασυδοσία. Αυτό που κυρίως ενδιαφέρει το εκλογικό σώμα είναι η ακρίβεια στην αγορά όπως αντανακλάται σε προσωπικό όφελος μέσα από την καλύτερη του επιπέδου ζωής και όχι τα αδιάφορα για το εκλογικό σώμα επιτεύγματα. Η έλλειψη ισχυρής και αποτελεσματικής αντιπολίτευσης κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών μείωσε το ενδιαφέρον της κυβέρνησης στη λήψη μέτρων προς την κατεύθυνση της βελτίωσης της πραγματικής οικονομίας (όχι της οικονομίας των αριθμών) που αποτυπώνεται στις κυλιόμενες δημοσκοπήσεις, προκειμένου να μην ξεφύγει ο έλεγχος του εκλογικού σώματος.



© Λεωντίνος Θαλασσινίδης
Ομότιμος καθηγητής του Τμήματος Ναυτιλιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς

Η κάθε αρνητική για την κυβέρνηση δημοσκόπηση αντανακλάται στο εκλογικό σώμα με σειρά στοχευμένων παροχών-ανακοινώσεων για τον έγκαιρο επαναπροσδιορισμό των φυγόκεντρων τάσεων προς την κυβερνητική παράταξη. Ταυτόχρονα, δημιουργούνται προσδοκίες δημιουργίας νέων πολιτικών τάσεων -οι διάπτοντες αστέρες της πολιτικής- που σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να ανέβουν ψηλότερα από την πραγματική τους θέση, ποτέ όμως σε μόνιμο επίπεδο. Η επάνοδος του ΠΑΣΟΚ στη θέση της αξιωματικής αντιπολίτευσης δημιουργεί νέα δεδομένα και επιταχύνει τις προσπάθειες της κυβέρνησης να προλάβει τη μόνιμη απομάκρυνση των εκλογέων που την επέλεξαν τα προηγούμενα χρόνια, με θετικά αποτελέσματα για τα νοικοκυριά. Η πλειοδοσία σε παροχές, βελτιωτικές παρεμβάσεις και ουσιαστικά μέτρα για την αύξηση της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών έχει αρχίσει ήδη και θα συνεχιστεί μέχρι τις επόμενες εκλογές. Το στενό μαρκάρισμα της αντιπολίτευσης σε κυβερνητικές αποφάσεις και η δημοσιοποίηση νέων ιδεών με κοινωνικό αποτύπωμα θα αποφέρουν τελικά το επιθυμητό αποτέλεσμα σε συντομότερο από τον προγραμματισμένο χρόνο της κυβέρνησης. Και αυτό υπό τον φόβο ότι η σημερινή αντιπολίτευση, σε σύγκριση με την προηγούμενη, έχει τις προδιαγραφές να υπερισχύσει στις επόμενες εκλογές.



© Ιωάννης Χαλικιάς
Επίτιμος καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

2025, έτος τεχνητής νοημοσύνης ή τεχνητό έτος;

■ **ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ 2025** έτος τεχνητής νοημοσύνης ή ένα τεχνητό έτος, κατά το οποίο οι κεντρικές τράπεζες και οι κυβερνήσεις θα προσπαθήσουν να αποσυνδέσουν την παγκόσμια οικονομία από την τεχνητή υποστήριξη κρατώντας την ισορροπία «τόνωση της ανάπτυξης χωρίς αύξηση εργασιακού κόστους και αναζωπύρωση του πληθωρισμού»; Η παγκόσμια οικονομία αναμένεται να γνωρίσει ισχυρή ανάπτυξη το 2025, με εξαίρεση την απότομη επιβράδυνση στην Κίνα. Οι παγκόσμιες κεντρικές τράπεζες μοιάζουν να έχουν βρει την ισορροπία «επιτόκια - πληθωρισμός». Ωστόσο, τα επιτόκια στις ανεπτυγμένες αγορές (DM) θα παραμείνουν υψηλότερα για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, με συνεχή απόκλιση μεταξύ των επιτοκίων των ΗΠΑ και της ζώνης του ευρώ. Ο πληθωρισμός στις αναδυόμενες αγορές (EM), με προεξάρχουσα την Κίνα, αναμένεται να επιβραδυνθεί, καθώς η επιβράδυνση της ανάπτυξης μείωσε τον πληθωρισμό υπηρεσιών, ενώ και οι τιμές των βασικών αγαθών επηρεάζονται από την υποτίμηση του συναλλάγμα-

τός τους. Το μεγάλο στοίχημα είναι η επιτάχυνση των επενδύσεων κεφαλαίου που θα ενισχύσουν την ανάπτυξη, με την τεχνητή νοημοσύνη (AI) και την ενέργεια να πρωτοστατούν και να απαιτούν τεράστιες εισροές κεφαλαίων. Η ρομποτική και ο αυτοματισμός θα γίνουν μέρος της καθημερινής ζωής ακόμη και στη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα. Η Ελλάδα αναμένεται να παρουσιάσει για τέταρτη συνεχόμενη χρονιά πραγματική αύξηση του ΑΕΠ άνω του 2%, έχοντας επιτύχει σωρευτική πραγματική ανάπτυξη άνω του 20% σε σχέση με το 2020. Το στοίχημα για την Ελλάδα, όπου οι διεθνείς επενδυτές αυξάνουν τις θέσεις τους, είναι αν η αύξηση των αποτιμήσεων θα συνδυαστεί με αύξηση των μερισμάτων στο σύνολο των τραπεζικού κλάδου. Ιστορικά, τα κέρδη είχαν μικρή βαρύτητα λόγω των αδύναμων ισολογισμών και της απουσίας μερισμάτων. Αν αυτό αλλάξει, με βεβαιότητα οι επενδύσεις σε ελληνικά assets θα δώσουν μια από τις καλύτερες αποδόσεις παγκοσμίως.



© Παναγιώτης Σχίζας
Ερευνητής στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης

Η ανάπτυξη θα διαμορφωθεί σε 2,5%-3%

■ **ΣΕ ΙΣΧΥΡΗ** τροχιά ανάπτυξης βρίσκεται η χώρα μας καθ' όλη τη διάρκεια του τρέχοντος έτους. Πιο συγκεκριμένα, κατά το τρίτο τρίμηνο του 2024 η ελληνική οικονομία σημείωσε ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 2,5% (σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023). Το δεύτερο τρίμηνο του 2024 η ανάπτυξη ανήλθε σε 2,6% και μόνο το πρώτο τρίμηνο ήταν κάτω από 2% (1,6%). Σημειώνεται ότι αυξητική πορεία καταγράφει συνεχώς η ελληνική οικονομία από το δεύτερο τρίμηνο του 2021, με ρυθμούς ανάπτυξης άνω του 3% (με βάση τους αλυσωτούς δείκτες όγκου έτους σε σταθερές τιμές 2020 και μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία). Σε σχέση με τις λοιπές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ελληνική οικονομία διακρίνεται, καθώς και το δεύ-

τερο τρίμηνο του 2024 είχε τον όγδοο υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης. Έτσι, η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας κατά τα πρώτα τρία τρίμηνα ανήλθε σε 2,3%, ρυθμό που προβλέπεται να διατηρήσει ολόκληρο το 2024. Βασικά στοιχεία για την περαιτέρω ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας το 2025 είναι η ιδιωτική κατανάλωση, με προβλεπόμενη αύξηση περίπου 1,5% (η δημόσια κατανάλωση προβλέπεται να σημειώσει μικρή μείωση που επιβάλλεται από τη δημοσιονομική πολιτική), οι εξαγωγές κατά 1% (ωθούμενες κυρίως από τις υπηρεσίες, αφού τα αγαθά δείχνουν μικρή επιβράδυνση), οι επενδύσεις περίπου 20% και οι εισαγωγές 3%-4%. Με αυτές τις υποθέσεις, η ανάπτυξη το 2025 θα διαμορφωθεί σε 2,5%-3%.